

**COMMISSIE VAN TOEZICHT
BETREFFENDE
DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN**

TOEZICHTSRAPPORT

inzake

het vervolgonderzoek naar de rechtmatigheid
van de uitvoering
van de notificatieplicht door de AIVD

CTIVD nr. 34

29 mei 2013

COMMISSIE VAN TOEZICHT
BETREFFENDE
DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

CTIVD nr. 34

TOEZICHTSRAPPORT

Inzake het vervolgonderzoek naar de rechtmatigheid van de uitvoering
van de notificatieplicht door de AIVD

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.1 <i>De notificatieplicht</i>	1
1.2 <i>Eerste toezichtsrapport van de Commissie over de uitvoering van de notificatieplicht</i>	1
1.3 <i>Onderzoek van de Commissie</i>	3
2 Ontwikkelingen sinds het eerste toezichtsrapport	3
2.1 <i>Algemeen overzicht</i>	3
2.2 <i>Traceringsmethodes</i>	5
2.3 <i>Vertrek naar het buitenland</i>	6
3 Onderzoeksbevindingen van de Commissie	7
3.1 <i>Heroverwogen notificatiebesluiten naar aanleiding van het eerste toezichtsrapport</i>	7
3.2 <i>Afstel</i>	7
3.2.1 <i>Lidmaatschap van buitenlandse politieke partij</i>	7
3.2.2 <i>Betrokkene met buitenlandse nationaliteit woonachtig in Nederland</i>	8
3.2.3 <i>Voormalig lid van een vertegenwoordigend orgaan van een politieke partij</i>	8
3.2.4 <i>Redelijke verwachting en samenwerking met buitenlandse collegadienst</i>	8
3.3 <i>Uitstel</i>	9
3.3.1 <i>Toepassing bijzondere bevoegdheid reeds kenbaar via ambtsbericht</i>	9
3.3.2 <i>Heroverwogen uitstelbesluit naar aanleiding van eerste toezichtsrapport</i>	10
3.4 <i>Traceerbaarheid</i>	10

3.5	<i>De facto notificatie</i>	11
4	Conclusies en aanbevelingen	12

COMMISSIE VAN TOEZICHT
BETREFFENDE
DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

CTIVD nr. 34

SAMENVATTING

Bij het toezichtsrapport inzake het vervolgonderzoek naar de rechtmatigheid van de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD

De inzet van bepaalde, limitatief in de wet opgesomde, bijzondere bevoegdheden door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) roept ingevolge artikel 34 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) een notificatieplicht in het leven. Bijzondere bevoegdheden die onderhevig zijn aan de notificatieplicht zijn bijvoorbeeld het aftappen van een telefoon en het binnendringen in een woning. De notificatieplicht houdt in dat de AIVD vijf jaar na de beëindiging van het toepassen van een bijzondere bevoegdheid moet onderzoeken of degene jegens wie deze bevoegdheid is ingezet hiervan in kennis kan worden gesteld.

Het is niet in alle gevallen mogelijk de betrokken persoon te notificeren. Hierbij kan sprake zijn van verval, uitstel of afstel van de notificatieplicht. Het onderzoek dat voorafgaat aan de notificatie kan leiden tot de conclusie dat de betrokken persoon niet kan worden getraceerd of is overleden. In dergelijke gevallen vervalt de notificatieplicht. Indien uit het notificatieonderzoek blijkt dat de bijzondere bevoegdheid relevant is voor het actueel kennisniveau van de AIVD, wordt de notificatieplicht uitgesteld tot de relevantie is vervallen. Daarnaast kan het notificatieonderzoek leiden tot de conclusie dat (permanent) afstel van notificatie is voorgeschreven indien – kort gezegd – het notificeren naar redelijke verwachting leidt tot de onthulling van een bron van de AIVD, ernstige schade oplevert aan betrekkingen met andere landen dan wel inzicht biedt in een specifieke toepassing van een methode van de AIVD. Dit zijn de zogeheten afstelgronden.

De Commissie heeft op basis van de toezeggingen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op de aanbevelingen uit het eerste toezichtsrapport over de uitvoering van de notificatieplicht uit 2010 de notificatiebesluiten vanaf het uitkomen van dit eerste toezichtsrapport tot en met 1 juli 2012 aan een nader onderzoek onderworpen. Hierbij heeft zij gekeken naar de veranderingen die sinds het uitkomen van het eerste toezichtsrapport door de AIVD zijn doorgevoerd en steekproefsgewijs circa 100 notificatiebesluiten inclusief de achterliggende stukken bestudeerd.

In de onderhavige onderzoeksperiode leidde het notificatieonderzoek van de AIVD in 12 procent van de gevallen tot de conclusie dat de betrokken persoon niet kon worden getraceerd. In 37 procent van de notificatiebesluiten was sprake van uitstel van de notificatieverplichting en in 20 procent van de notificatiebesluiten werd geconcludeerd dat een afstelgrond van toepassing was. In 1 procent van de gevallen was sprake van het overlijden van de betrokken persoon. In de overige 30 procent ging het om gevallen waarbij sprake was van het toepassen van een bijzondere bevoegdheid tegen een organisatie, gevallen waarin de bevoegdheid in werkelijkheid bleek te zijn ingezet tegen iemand anders of gevallen waarin een bijzondere bevoegdheid geen opbrengst heeft opgeleverd. De Commissie is ervan op de hoogte dat de AIVD na de onderzoeksperiode maar voor het

vaststellen van het toezichtsrapport aan dertien personen per aangetekende post een notificatieverslag heeft doen toekomen.

De AIVD heeft, in navolging van een daartoe strekkende aanbeveling van de Commissie, het beleid aangepast inzake het traceren van de betrokken persoon. Naast de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) en het eigen informatiesysteem wordt nu ook gebruik gemaakt van de Regionale Inlichtingendiensten en de Belastingdienst. De Commissie heeft met instemming hiervan kennisgenomen. Daarnaast heeft de Commissie vastgesteld dat in voorkomende gevallen ook informeel navraag wordt gedaan bij de telecomprovider van het getapte telefoonnummer. De Commissie is van oordeel dat de Wiv 2002 hiervoor geen ruimte biedt. Dit geldt eveneens voor het verzoeken van een naslag door een buitenlandse collegadienst in het geval de betrokken persoon naar het buitenland is verhuisd. Daarentegen is de Commissie van oordeel dat de AIVD wel uit mag gaan van de juistheid van het door de betrokken persoon opgegeven buitenlandse adres in de GBA. Het verzenden van het notificatieverslag middels aangetekende post biedt voldoende waarborgen dat het verslag bij de juiste persoon aankomt dan wel als onbestelbaar wordt teruggezonden.

De AIVD heeft in een drietal gevallen naar het oordeel van de Commissie niet adequaat gemotiveerd dat sprake is van een afstelgrond in de zin van artikel 34, zevende lid, Wiv 2002. De Commissie is van oordeel dat de AIVD in twee andere gevallen ten onrechte heeft besloten tot afstel van de notificatie. De Commissie beveelt aan om de notificatiebesluiten in de voornoemde gevallen te heroverwegen.

In een specifiek onderzoek van de AIVD zijn geruime tijd geleden verschillende ambtsberichten uitgebracht aan het Openbaar Ministerie. In meerdere van deze ambtsberichten is expliciet ter sprake gekomen dat de betrokken personen het doelwit zijn geweest van de toepassing van notificeerbare bijzondere bevoegdheden door de AIVD. Zij konden hieruit bijvoorbeeld afleiden dat jegens hen een telefoontap is toegepast. De Commissie acht het aangewezen dat in die gevallen niet wordt gewacht totdat de wettelijke termijn van vijf jaar is verstreken met het uitbrengen van een notificatieverslag maar dat, met inachtneming van de strafvorderlijke belangen van het Openbaar Ministerie, reeds na het uitbrengen van het ambtsbericht wordt genotificeerd. Indien het onderzoek van de AIVD naar de betrokken persoon na deze datum voortduurt, zal immers vanaf dat moment opnieuw een notificatietermijn dienen te gaan lopen. De Commissie merkt op dat de wet een onderzoeksverplichting na vijf jaar voorschrijft. Voor deze termijn heeft de wetgever indertijd gekozen omdat binnen die termijn notificatie in het algemeen niet mogelijk is in verband met het actueel kennisniveau en om de daarmee samenhangende bestuurlijke lasten te verminderen. Het past in de lijn van deze wetsbepaling om eerder tot notificatie over te gaan als de AIVD zelf geen beletsel ziet om daartoe over te gaan. De notificatieplicht beoogt immers de burger (beter) in staat te stellen de aan hem toekomende grondrechten te effectueren.

Bij de heroverweging van een notificatiebesluit naar aanleiding van het vorige toezichtsrapport heeft de AIVD wederom besloten tot uitstel van de notificatieplicht. De Commissie is van oordeel dat uit het heroverwogen notificatiebesluit onvoldoende blijkt waarom de desbetreffende gegevens nog relevant zijn voor het nog lopende onderzoek waarnaar de AIVD in de motivering verwijst. De Commissie heeft begrepen dat de AIVD het desbetreffende notificatiebesluit nogmaals zal heroverwegen.

COMMISSIE VAN TOEZICHT
BETREFFENDE
DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

CTIVD nr. 34

TOEZICHTSRAPPORT

Inzake het vervolgonderzoek naar de rechtmatigheid van de uitvoering
van de notificatieplicht door de AIVD

1 Inleiding

1.1 De notificatieplicht

De inzet van bepaalde, limitatief in de wet opgesomde, bijzondere bevoegdheden door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) roept ingevolge artikel 34 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) een notificatieplicht in het leven.¹ Bijzondere bevoegdheden die onderhevig zijn aan de notificatieplicht zijn bijvoorbeeld het aftappen van een telefoon en het binnendringen in een woning. De notificatieplicht houdt in dat de AIVD vijf jaar na de beëindiging van het toepassen van een bijzondere bevoegdheid moet onderzoeken of degene jegens wie deze is ingezet hiervan in kennis kan worden gesteld. De notificatieplicht beoogt de burger (beter) in staat te stellen de aan hem toekomende grondrechten te effectueren. Het is niet in alle gevallen mogelijk de betrokken persoon hiervan in kennis te stellen. Hierbij kan sprake zijn van verval, uitstel of afstel van de notificatieplicht. Het onderzoek dat voorafgaat aan de notificatie kan leiden tot de conclusie dat de betrokken persoon niet kan worden getraceerd of is overleden. In dergelijke gevallen vervalt de notificatieplicht. Indien uit het notificatieonderzoek blijkt dat de gegevens die zijn voortgekomen uit de bijzondere bevoegdheid relevant zijn voor het actueel kennisniveau van de AIVD, wordt de notificatieplicht uitgesteld tot de gegevens niet meer relevant zijn. Daarnaast kan het notificatieonderzoek leiden tot de conclusie dat (permanent) afstel van notificatie is voorgeschreven indien – kort gezegd – het notificeren naar redelijke verwachting leidt tot de onthulling van een bron van de AIVD, ernstige schade oplevert aan betrekkingen met andere landen dan wel inzicht biedt in een specifieke toepassing van een methode van de AIVD.

1.2 Eerste toezichtsrapport van de Commissie over de uitvoering van de notificatieplicht

De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de Commissie) heeft op 26 februari 2010 een toezichtsrapport vastgesteld over de rechtmatigheid van de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD. Dit rapport is op 6 april 2010 door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: de minister) aangeboden aan beide Kamers der Staten-Generaal.²

¹ De wet spreekt overigens over 'het uitbrengen van een verslag'. In de wetgeschiedenis wordt echter consequent de term notificeren gebruikt (zie bijvoorbeeld *Kamerstukken II 2000/01*, 25 877, nr. 59, p. 13 en *Kamerstukken II 2000/01*, 25 877, nr. 14, p. 51). In dit toezichtsrapport zal dan ook de terminologie van de wetgeschiedenis worden aangehouden.

² Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 24 inzake de rechtmatigheid van de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD, *Kamerstukken II 2009/10*, 29 924, nr. 49 (bijlage), beschikbaar op www.ctivd.nl.

In haar eerste toezichtsrapport merkte de Commissie op dat, hoewel tot op dat moment nog niemand was genotificeerd, de AIVD in het algemeen naar haar oordeel de notificatieplicht overeenkomstig de wettelijke vereisten ten uitvoer heeft geleid, enkele uitzonderingen daargelaten. De Commissie heeft geoordeeld dat de AIVD bij het traceren van de betrokken personen in een enkel geval niet heeft gehandeld overeenkomstig de wettelijke vereisten en dat de AIVD naar het oordeel van de Commissie in een enkel geval ten onrechte heeft besloten tot uitstel van de notificatieplicht. Daarnaast heeft de AIVD naar het oordeel van de Commissie in twee gevallen ten onrechte besloten tot een beroep op de afstelgrond bronbescherming. De Commissie heeft aanbevolen de desbetreffende notificatiebesluiten te heroverwegen. De Commissie heeft hierbij de opmerking gemaakt dat hiermee evenwel niet is gezegd dat deze heroverweging zou leiden tot het notificeren van de betrokken persoon, daar mogelijk andere gronden bestaan om hier niet toe over te gaan.

Meer in algemene zin is de Commissie tot het oordeel gekomen dat de AIVD op een tweetal punten een te stringent beleid hanteerde. De AIVD beperkte zich bij het traceren van de betrokken personen tot een zoekslag in de eigen informatiesystemen en in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), in die zin dat de zoekslag van de AIVD in de eigen informatiesystemen betrekking heeft op het verzamelen van identiteitsgegevens teneinde een succesvolle zoekslag te kunnen maken in de GBA. De Commissie heeft geoordeeld dat de eigen informatiesystemen van de AIVD ook eigenstandig een rol kunnen vervullen en niet enkel behoren te dienen ter aanvulling op de GBA. De Commissie is tot het oordeel gekomen dat van de AIVD kan worden verwacht dat indien de AIVD op basis van het voorhanden zijnde dossier indicaties heeft dat dit tot enig resultaat zou kunnen leiden, bij de plaatselijke Regionale Inlichtingendienst (RID) dan wel bij een andere relevante instantie in de zin van artikel 60 Wiv 2002 wordt nagevraagd of deze wellicht beschikt over eigen informatie omtrent de werkelijke verblijfplaats van betrokkene. De Commissie heeft aanbevolen het traceringsbeleid op dit punt aan te passen. Zij heeft geen aanwijzing gevonden dat in de door haar onderzochte gevallen de betrokkenen wel getraceerd hadden kunnen worden indien de AIVD deze verdergaande zoekslag had gehanteerd, doch zij heeft dit ook niet kunnen uitsluiten.

De Commissie heeft daarnaast opgemerkt dat de AIVD een ruime invulling gaf aan het begrip 'lopend onderzoek', waarbij aansluiting werd gezocht bij de dreiging die uitgaat van bepaalde maatschappelijke fenomenen. De Commissie heeft de aanbeveling gedaan om zoveel mogelijk aan te sluiten bij concrete onderzoeken van de dienst in plaats van bij maatschappelijke fenomenen. De Commissie heeft overigens geconstateerd dat de AIVD in de praktijk wel aansloot bij concrete onderzoeken en, behoudens een enkel geval, op goede gronden heeft besloten tot uitstel van notificatie.

In de reactie op het eerste toezichtsrapport over de notificatieplicht heeft de minister toegezegd de aanbeveling van de Commissie inzake de wijze van tracering over te nemen. De aanbeveling van de Commissie betreffende de invulling van het begrip 'lopend onderzoek' wordt door de minister deels onderschreven. De minister merkte dien aangaande op dat de AIVD in de praktijk al steeds waar mogelijk aansluiting zocht bij concrete onderzoeken van de dienst en dat duidelijk was dat een verwijzing naar een algemeen fenomeen niet toereikend kon zijn om notificatie achterwege te laten.³

De minister heeft in de reactie op het eerste toezichtsrapport tevens aangegeven dat hij gelet op de bevindingen van de Commissie voornemens was om de mogelijkheid om de huidige

³ *Kamerstukken II 2009/10, 29 924, nr. 49.*

actieve notificatieverplichting (gedeeltelijk) uit de Wiv 2002 te schrappen, te verkennen. Een meerderheid van de Tweede Kamer sprak zich uit tegen dit voornemen.⁴ De Commissie constateert dat een wetsvoorstel strekkende tot (gedeeltelijke) afschaffing van de notificatieplicht niet is ingediend.

Meerdere fracties in de Tweede Kamer spraken daarnaast verbazing uit over het feit dat de AIVD in 45% van de gevallen niet in staat is gebleken om de betrokken personen te traceren.⁵

1.3 Onderzoek van de Commissie

De Commissie heeft op basis van de toezeggingen van de minister op de aanbevelingen uit het eerste toezichtsrapport de notificatiebesluiten vanaf het uitkomen van dit eerste toezichtsrapport tot en met 1 juli 2012 aan een nader onderzoek onderworpen. De Commissie heeft enige algemene gegevens verzameld over deze afgelopen periode (paragraaf 2.1). Het theoretisch kader is naar het oordeel van de Commissie voldoende uiteengezet in het eerste toezichtsrapport. De Commissie heeft voor het onderhavige onderzoek gekeken naar de veranderingen die sinds het uitkomen van het eerste toezichtsrapport door de AIVD zijn doorgevoerd (paragrafen 2.2 en 2.3). Daarnaast heeft de Commissie de concrete notificatiebesluiten onderzocht die sinds het uitkomen van het eerste toezichtsrapport zijn genomen. Hierbij is steekproefsgewijs te werk gegaan waarbij per categorie (uitstel, afstel, niet-traceerbaar) circa 30-35 notificatiebesluiten zijn onderzocht. De onderzoeksbevindingen aangaande deze notificatiebesluiten zijn opgenomen in paragraaf 3. In paragraaf 4 zijn de conclusies en aanbevelingen van de Commissie weergegeven.

De Commissie heeft het onderzoek met het opstellen van het rapport afgerond op 13 maart 2013. De minister is conform artikel 79 Wiv 2002 in de gelegenheid gesteld te reageren op de in het toezichtsrapport opgenomen bevindingen. De reactie van de minister is met enige vertraging op 7 mei 2013 door de Commissie ontvangen. Dit heeft geleid tot enkele wijzigingen, waarna het toezichtsrapport op 29 mei 2013 is vastgesteld.

Het toezichtsrapport bevat een geheime bijlage.

2 Ontwikkelingen sinds het eerste toezichtsrapport

2.1 Algemeen overzicht

In de periode van 6 april 2010 tot en met 1 juli 2012 is de volgende procentuele verdeling van notificatiebesluiten waar te nemen. Voor de volledigheid is de procentuele verdeling ten tijde van het eerste toezichtsrapport eveneens opgenomen.

Besluit	% (huidige periode)	% (vorige periode)
Geen notificatieverplichting	30	5
Uitstel	37	25
Afstel	20	27
Niet traceerbaar	12	43
Overleden	1	–
Notificatie	0	0

⁴ Kamerstukken II 2010/11, 30 977, nr. 36, p. (onder andere) 4, 6, 7, 10, 16.

⁵ Idem.

De Commissie constateert dat in de onderzoeksperiode niemand is genotificeerd. Vermeldenswaardig is evenwel dat de Commissie voor de afronding van het toezichtsrapport ervan op de hoogte is gebracht dat begin 2013 aan negen personen per aangetekende post een notificatieverslag is uitgereikt. In een drietal andere gevallen constateert de Commissie dat de AIVD aanvankelijk de mogelijkheid van een persoonlijke overhandiging van het notificatieverslag door een medewerker van de AIVD heeft overwogen. De Commissie stelt vast dat het uitgangspunt is om het notificatieverslag aan de betrokken persoon per aangetekende post te doen toekomen. Dit laat onverlet dat het de AIVD vrij staat om in voorkomende gevallen voor een persoonlijke benadering te kiezen. Hierbij kan aan de betrokken persoon bijvoorbeeld worden aangeboden om het notificatieverslag desgewenst in een nader gesprek mondeling toe te lichten, waarbij uiteraard de noodzakelijke geheimhouding in acht zal moeten worden genomen. De Commissie constateert dat de AIVD na het opstellen van het onderhavige toezichtsrapport heeft besloten om ook in deze drie gevallen het notificatieverslag per aangetekende post te versturen. Zij constateert dat in de drie gevallen die hangende deze besluitvorming waren aangehouden inmiddels ook het notificatieverslag aan de betrokken personen is verstuurd.

Het aantal personen dat niet kan worden getraceerd is aanzienlijk afgenomen ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode toen het percentage boven de 40% lag. Deze afname is deels te verklaren door de extra inspanning die thans wordt geleverd bij het traceren van de betrokken persoon.⁶ Daarnaast wordt in zaken waarin sprake is van niet-traceerbaarheid tegenwoordig ook onderzocht of er redenen zijn op grond waarvan de notificatie dient te worden afgesteld. In dat geval zal worden geconcludeerd tot afstel van de notificatieplicht waarvoorheen de toepasselijkheid van een afstelgrond niet werd onderzocht.

Het aantal uitstelgevallen is met 12% toegenomen (van 25% naar 37%). In dit kader is een stapeleffect waar te nemen. Uitstelbesluiten kunnen blijven terugkomen zolang enige uitstelgrond van toepassing is.

Het aantal gevallen waarin de AIVD tot de conclusie komt dat er geen notificatieverplichting bestaat, is eveneens toegenomen (van 5% naar 30%). In algemene zin is voor deze toename geen verklaring voorhanden. De AIVD schaaft onder de categorie "geen notificatieverplichting" gevallen waarin een bijzondere bevoegdheid is ingezet tegen een organisatie, gevallen waarin de bevoegdheid in werkelijkheid bleek te zijn ingezet tegen iemand anders of gevallen waarin een bijzondere bevoegdheid geen opbrengst heeft opgeleverd.⁷ De Commissie onderschrijft de eerste twee gronden om niet te hoeven notificeren. In het laatstgenoemde geval motiveert de AIVD dit met de stelling dat indien een bijzondere bevoegdheid geen opbrengst heeft opgeleverd, deze ook niet heeft geleid tot een schending van de privacy van de betrokken persoon. De Commissie is van oordeel dat het feit dat een bijzondere bevoegdheid geen daadwerkelijke opbrengst heeft, niet bepalend is voor de beantwoording van de vraag of er sprake was van een inbreuk op de privacy. De Commissie is van oordeel dat indien bijvoorbeeld een tap "aangesloten" is geweest of een kenmerk in Sigint-selectie is gezet, een notificatieonderzoek is aangewezen. Zij wijst erop dat

⁶ Zie hieromtrent paragraaf 2.2.

⁷ In het eerste toezichtsrapport werden hier tevens onder geschaard de gevallen waarbij de betrokkene was overleden. In onderhavige onderzoeksperiode werd dit gezien als aparte grond.

ook bij afwezigheid van enige opbrengst de bijzondere bevoegdheid is "uitgeoefend" zoals gesteld in artikel 34, eerste lid, Wiv 2002.⁸

Het aantal afstelgevallen is met 7% afgenomen (was 27%).

2.2 Traceringsmethodes

Het vijfde lid van artikel 34 Wiv 2002 vereist dat de AIVD een redelijke inspanning moet verrichten om te trachten de betrokken persoon te vinden (te traceren). Hierbij kan in de eerste plaats worden gedacht aan het raadplegen van het eigen informatiesysteem van de AIVD en de GBA. In het eerste toezichtsrapport heeft de Commissie geoordeeld dat van de AIVD mag worden verwacht dat daarnaast in voorkomende gevallen gebruik wordt gemaakt van aanvullende informatiebronnen waartoe de AIVD op grond van artikel 60 Wiv 2002 de beschikking kan hebben. Hierbij kan worden gedacht aan het raadplegen van de RID maar ook aan een navraag bij de Belastingdienst. De Commissie constateert dat de AIVD het traceringsbeleid sindsdien op twee punten heeft aangepast.

- Indien de betrokkene niet traceerbaar is via de GBA en het eigen informatiesysteem van de AIVD zal altijd navraag worden gedaan bij de RID van de laatst bekende woonplaats en bij de Belastingdienst.
- Indien het gaat om een betrokken persoon wiens telefoon is getapt en die niet langs andere weg traceerbaar is, zal een informeel verzoek worden gedaan bij de telecomprovider van het telefoonnummer om de adresgegevens van de betrokken persoon na te vragen.

De eerste aanpassing is conform de aanbeveling van de Commissie. De tweede aanpassing is op eigen initiatief van de AIVD ingevoerd. De Commissie constateert dat in voorkomende gevallen door de AIVD informeel navraag is gedaan bij de telecomprovider van het getapte telefoonnummer. Dit gebeurde enkel indien het een op naam gesteld telefoonnummer betrof. Deze werkwijze is tevens vastgelegd in de interne werkinstructie voor het verrichten van notificatieonderzoeken. De Commissie is van oordeel dat de Wiv 2002 niet voorziet in de mogelijkheid tot het doen van een dergelijk informeel verzoek. De Commissie acht artikel 17 Wiv 2002 hiervoor niet een toegestane wettelijke grondslag. De wetgever heeft weliswaar opgemerkt dat in uitzonderlijke gevallen artikel 17 Wiv 2002 kan worden gebruikt om op basis van vrijwilligheid telefonieverkeersgegevens op te vragen bij een telecomprovider⁹ maar de Commissie is van oordeel dat een dergelijke handelwijze zich in de onderhavige situatie niet verhoudt met de ratio van de wet waarin inbreukmakende bevoegdheden met de nodige rechtswaarborgen zijn omkleed. De wet voorziet in een specifieke wettelijke bepaling in de bevoegdheid tot het opvragen van abonneegegevens (artikel 29 Wiv 2002). In het onderhavige geval bestaat weliswaar geen medewerkingsverplichting voor de

⁸ De Commissie merkt bovendien op dat een innenging in het recht op de privacy door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) reeds wordt aangenomen indien er een wettelijk systeem bestaat dat heimelijke interceptie mogelijk maakt. Gewezen wordt op de beslissing van het EHRM van 29 juni 2006 (*Weber en Saravia t. Duitsland*), paragraaf 78/79 waarin het EHRM het volgende overweegt: "It reiterates, however, its findings in comparable cases to the effect that the mere existence of legislation which allows a system for the secret monitoring of communications entails a threat of surveillance for all those to whom the legislation may be applied. This threat necessarily strikes at freedom of communication between users of the telecommunications services and thereby amounts in itself to an interference with the exercise of the applicants' rights under Article 8, irrespective of any measures actually taken against them (...)."

⁹ *Kamerstukken II 1997/98, 25 877, nr. 3, p. 47.*

telecomprovider maar de Commissie acht dit niet bepalend bij de beoordeling of een dergelijke navraag is toegestaan. Zij is van oordeel dat de AIVD ten behoeve van het verrichten van een notificatieonderzoek niet de bevoegdheid heeft om middels een informeel verzoek dan wel langs de lijn van artikel 17 Wiv 2002 informatie op te vragen op een wijze waarin is voorzien in een bijzondere bevoegdheid.

2.3 Vertrek naar het buitenland

De Commissie constateert dat de AIVD in een interne notitie de kwestie adresseert van het vertrek naar het buitenland van de betrokken persoon. De AIVD overweegt dat ook indien het adres van de betrokkene in het buitenland bekend is omdat de betrokkene dit heeft opgegeven in de GBA, dit adres alsnog dient te worden geverifieerd. Dit vanwege de tijd die er kan zitten tussen de verhuizing van een betrokkene en het moment dat de betrokkene voor notificatie in aanmerking komt. De AIVD geeft aan dat hiervoor enkel de navraag bij een buitenlandse collegadienst in aanmerking komt hetgeen zowel juridische als operationele bezwaren met zich mee brengt. Het operationele bezwaar zit erin volgens de AIVD dat hiermee bij de collegadienst bekend wordt dat de betrokkene in een onderzoek van de AIVD voorkomt. Het juridische bezwaar is erin gelegen dat met een buitenlandse naslag de privacy van de betrokken persoon in het geding is.

De Commissie is van oordeel dat de Wiv 2002 geen mogelijkheid biedt tot het verzoeken van een naslag aan een buitenlandse collegadienst ten behoeve van een notificatieonderzoek aangezien hierbij zonder wettelijke basis door de AIVD gegevens worden verstrekt, te weten gegevens van de te notificeren persoon. Artikel 36, eerste lid, onder d, Wiv 2002 vereist dat de gegevensverstrekking plaatsvindt in het kader van een goede taakuitvoering. Het uitvoeren van de notificatieplicht vindt niet plaats in het belang van de nationale veiligheid in het kader van de uitvoering van de wettelijke taken van de AIVD zoals beschreven in artikel 6 van de Wiv 2002. Artikel 59 Wiv 2002 acht de Commissie evenmin van toepassing aangezien de gegevensverstrekking niet plaatsvindt in het belang van de betrokken collegadienst maar in het belang van de AIVD.¹⁰ Ten aanzien van het doen van een dergelijk verzoek tot naslag op basis van artikel 17 Wiv 2002 verwijst de Commissie naar haar overweging daaromtrent in paragraaf 2.2. Zij is van oordeel dat aangezien de Wiv 2002 voorschrijft op welke wijze gegevensverstrekking aan buitenlandse collegadiensten dient te geschieden en aldus sprake is van een *lex specialis*, het verzoeken van een naslag op basis van de algemene bevoegdheid neergelegd in artikel 17 Wiv 2002 niet mogelijk is.

De Commissie is daarnaast van oordeel dat indien de betrokkene naar het buitenland is verhuisd met opgave van een adres in het buitenland en er slechts korte tijd is verstreken de AIVD ervan uit mag gaan dat het opgegeven adres het correcte adres is. Een nadere zoekslag in het buitenland acht de Commissie in deze gevallen niet noodzakelijk. Het aangetekend verzenden van het notificatieverslag is in deze situatie ook een voldoende waarborg tegen het uitreiken van het notificatieverslag aan de verkeerde persoon.

De Commissie merkt voorts op dat indien uit het notificatieonderzoek volgt dat de betrokkene in principe kan worden genotificeerd er per definitie geen operationeel belang meer is voor de AIVD om de toepassing van de bijzondere bevoegdheid jegens deze persoon

¹⁰ Voor een nadere uitwerking van het kader voor het verstrekken van gegevens aan buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zie het toezichtsrappport van de CTIVD nr. 22a inzake de samenwerking van de AIVD met buitenlandse inlichtingen- en/of veiligheidsdiensten, *Kamerstukken II* 2009/10, 29 924, nr. 39 (bijlage), paragraaf 7.1, beschikbaar op www.ctivd.nl.

geheim te houden, niet voor de betrokkene maar ook niet voor een collegadienst. Het operationele belang van de dienst om dit gegeven geheim te houden is immers verdisconteerd in de uitstel- en afstelbepalingen van artikel 34 Wiv 2002 evenals het risico dat de betrokken persoon het notificatieverslag openbaar maakt.¹¹

3 Onderzoeksbevindingen van de Commissie

3.1 Heroverwogen notificatiebesluiten naar aanleiding van het eerste toezichtsrapport

De Commissie heeft in haar eerste toezichtsrapport ten aanzien van vijf notificatiebesluiten aanbevolen deze te heroverwegen. De minister heeft toegezegd deze aanbeveling te zullen overnemen. De Commissie constateert dat deze heroverweging er niet toe heeft geleid dat alsnog kon worden overgegaan tot notificatie. In vier van deze gevallen onderschrijft de Commissie het heroverwogen notificatiebesluit. Voor een nadere toelichting op het vijfde besluit verwijst de Commissie naar paragraaf 3.3.2. van het onderhavige toezichtsrapport.

3.2 Afstel

In het onderstaande bespreekt de Commissie enkele notificatiebesluiten waarbij de AIVD heeft besloten tot afstel van de notificatieplicht. Aangegeven is wat de specifieke afstelgrond is (bronbescherming, onthulling specifieke toepassing van een methode of ernstige schade aan de betrekkingen met andere landen) en de motivering daarvan. Voor zover de Commissie van oordeel is dat een afstelgrond niet van toepassing is of indien geen sprake is van een adequate motivering, beveelt zij aan het notificatiebesluit te heroverwegen.

De Commissie merkt voorts op dat twee specifieke categorieën afstelbesluiten nader worden besproken in de geheime bijlage bij dit toezichtsrapport. In een enkel geval is de Commissie van oordeel dat de afstelgrond niet van toepassing was. In een drietal gevallen heeft de AIVD aangegeven dat abusievelijk is geconcludeerd tot afstel van de notificatieplicht en dat naar de betrokken personen een nieuw notificatieonderzoek zal worden verricht.

3.2.1 Lidmaatschap van buitenlandse politieke partij

De Commissie heeft kennis genomen van een geval waarbij de betrokken persoon is gelieerd aan de Nederlandse afdeling van een buitenlandse politieke partij. Betrokkene heeft de Nederlandse nationaliteit. De AIVD concludeert dat als bekend wordt dat jegens de betrokkene vanwege zijn betrokkenheid bij deze partij een bijzondere bevoegdheid is toegepast dit de betrekkingen met het desbetreffende land ernstig zal kunnen schaden.

De Commissie is van oordeel dat *het enkele feit* dat iemand met de Nederlandse nationaliteit (actief) betrokken is bij een buitenlandse politieke partij op zichzelf in beginsel onvoldoende aanleiding geeft om te concluderen tot afstel van de notificatieplicht. Dit zal slechts anders kunnen zijn indien de betrokken persoon redelijkerwijs zal aannemen dat de bijzondere bevoegdheid jegens hem is toegepast vanwege zijn betrokkenheid bij de buitenlandse

¹¹ De Commissie verwijst in dit verband bijvoorbeeld naar het uitstellen van de notificatie in verband met het bestaan van relevant dwarsverbanden. Voor een nadere uitwerking hiervan zij verwezen naar het toezichtsrapport van de CTIVD nr. 24 inzake de rechtmatigheid van de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD, *Kamerstukken II* 2009/10, 29 924, nr. 49 (bijlage), paragrafen 2.4.2 en 2.4.3, beschikbaar op www.ctivd.nl.

politieke partij. De Commissie is van oordeel dat het notificatiebesluit niet adequaat is gemotiveerd.

3.2.2 Betrokkene met buitenlandse nationaliteit woonachtig in Nederland

De Commissie constateert dat de AIVD bijzondere bevoegdheden heeft toegepast jegens personen met een buitenlandse nationaliteit die woonachtig zijn in Nederland. De Commissie constateert dat in een aantal gevallen de AIVD het afstellen van de notificatie motiveert met de stelling dat indien bekend wordt dat de AIVD bijzondere bevoegdheden toepast jegens onderdanen van een ander land de betrekkingen met dat land ernstig kunnen worden geschaad.

De Commissie constateert dat de AIVD laat meewegen wat de achtergrond is van de inzet van de bijzondere bevoegdheid en hoe groot het risico is dat de betrokkene zijn land van herkomst zal informeren over het notificatieverslag. De Commissie is van oordeel dat de AIVD het voornoemde onvoldoende tot uiting heeft laten komen in de schriftelijke motivering van de desbetreffende notificatiebesluiten. Het enkele feit dat het gaat om een persoon met buitenlandse nationaliteit acht zij in ieder geval van onvoldoende gewicht om te concluderen tot afstel van de notificatieplicht. De Commissie is van oordeel dat deze notificatiebesluiten niet adequaat zijn gemotiveerd.

3.2.3 Voormalig lid van een vertegenwoordigend orgaan van een politieke partij

De Commissie constateert dat de AIVD bijzondere bevoegdheden heeft ingezet jegens een voormalig lid van een vertegenwoordigend orgaan van een politieke partij. De Commissie constateert dat de AIVD besluit tot afstel van de notificatieplicht omdat anders impliciet naar buiten zou worden gebracht dat de AIVD leden van politieke partijen tapt hetgeen als een specifieke toepassing van een methode wordt gezien.

De Commissie is van oordeel dat het als bekend mag worden verondersteld dat de AIVD de bevoegdheid heeft om in het kader van de eigen taakuitvoering onderzoek te verrichten naar leden van politieke partijen.¹² Dit kan onder omstandigheden gepaard gaan met het toepassen van bijzondere bevoegdheden. De Commissie is dan ook van oordeel dat het toepassen van een bijzondere bevoegdheid jegens een lid van een politieke partij geen specifieke toepassing van een methode is in de zin van artikel 34, zevende lid, onder c, Wiv 2002.

3.2.4 Redelijke verwachting en samenwerking met buitenlandse collegadienst

De Commissie constateert dat in een bepaald notificatiebesluit wordt overwogen dat het getapte (Nederlandse) telefoonnummer is verkregen van twee buitenlandse collegadiensten. Ten aanzien van de herleidbaarheid tot de collegadiensten merkt de AIVD op dat niet geheel kan worden uitgesloten dat de betrokken persoon het verband zal leggen met de bemoeienis van de collegadiensten. De Commissie wijst erop dat een afstelgrond van toepassing is indien een bepaalde situatie naar redelijke verwachting zal intreden. De omstandigheid dat

¹² Zie bijvoorbeeld *Kamerstukken II* 2010/11, 30 977, nr. 43, p. 22. Zie tevens het beleidsdocument 'De AIVD en integriteitsrisico's met betrekking tot kandidaat-Kamerleden', raadpleegbaar via www.aivd.nl en beschreven in het toezichtsrappport van de CTIVD nr. 29 inzake de door de AIVD uitgebrachte ambtsberichten in de periode van oktober 2005 tot en met mei 2010, *Kamerstukken II* 2011/12, 29 924, nr. 72 (bijlage), paragraaf 7.1, beschikbaar op www.ctivd.nl.

een bepaald gevolg niet geheel kan worden uitgesloten is naar het oordeel van de Commissie onvoldoende om te kunnen concluderen dat er sprake is van een redelijke verwachting en daarmee dat de afstelgrond van toepassing is. De Commissie is van oordeel dat het notificatiebesluit niet adequaat is gemotiveerd.

3.3 *Uitstel*

In het navolgende bespreekt de Commissie enkele notificatiebesluiten waarbij de AIVD heeft besloten tot uitstel van de notificatieplicht. Voor zover de Commissie van oordeel is dat een uitstelgrond niet van toepassing is of indien geen sprake is van een adequate motivering, beveelt zij aan het notificatiebesluit te heroverwegen.

3.3.1 Toepassing bijzondere bevoegdheid reeds kenbaar via ambtsbericht

De Commissie heeft een specifiek onderzoek van de AIVD bestudeerd waarin geruime tijd geleden verschillende ambtsberichten zijn uitgebracht aan het Openbaar Ministerie. Zij stelt vast dat in meerdere van deze ambtsberichten expliciet ter sprake is gekomen dat de betrokken personen het doelwit zijn geweest van de toepassing van notificeerbare bijzondere bevoegdheden door de AIVD. Met andere woorden, uit het ambtsbericht blijkt bijvoorbeeld expliciet dat jegens de betrokken persoon een telefoontap is toegepast. In een enkel geval is hierbij tevens vermeld gedurende welke periode de betrokken persoon is getapt en op welk nummer. De Commissie constateert dat veel van de betrokken personen nog steeds in onderzoek zijn bij de AIVD of dit recent nog zijn geweest. De AIVD besluit om deze reden tot uitstel van de notificatieplicht.

Artikel 34, zesde lid, juncto artikel 53 Wiv 2002 stelt dat het uitbrengen van een notificatieverslag dient te worden uitgesteld indien sprake is van de volgende omstandigheden:

1. De desbetreffende gegevens zijn 5 jaar geleden of minder verwerkt,
2. Met betrekking tot de aanvrager zijn sindsdien nieuwe gegevens verwerkt in verband met het onderzoek in het kader waarvan de desbetreffende gegevens zijn verwerkt, en
3. De desbetreffende gegevens zijn relevant voor enig lopend onderzoek;

De Commissie constateert dat in de bedoelde gevallen zonder uitzondering minder dan vijf jaar geleden gegevens zijn verwerkt over de te notificeren personen. Formeel gezien vallen de genoemde gevallen daarmee onder de uitstelgrond. De Commissie merkt op dat de wet een onderzoeksverplichting na vijf jaar voorschrijft. Deze termijn hangt samen met de bovengenoemde uitsteltermijn. Voor deze termijn heeft de wetgever indertijd gekozen omdat binnen die termijn notificatie in het algemeen niet mogelijk is in verband met het actueel kennisniveau en om de daarmee samenhangende bestuurlijke lasten te verminderen.¹³

De Commissie acht het evenwel uiterst merkwaardig dat jaren geleden ten aanzien van ieder van deze betrokken personen al is vrijgegeven dat jegens hen de af luisterbevoegdheid is toegepast maar dat dit gegeven nu ingevolge de toepasselijkheid van de uitstelbepaling weer geheim wordt gehouden. Dit komt de Commissie voor als een onwenselijke situatie. De ratio

¹³ *Kamerstukken II 1997/98, 25 877, nr. 3, p. 70.*

van de uitstelbepaling is immers om te voorkomen dat het actuele kennisniveau van de AIVD wordt geschaad. In de voornoemde gevallen is hier geen sprake van.

De Commissie acht het aangewezen dat in de voornoemde gevallen niet wordt gewacht totdat de wettelijke termijn van vijf jaar is verstreken met het uitbrengen van een notificatieverslag maar dat, met inachtneming van de strafvorderlijke belangen van het Openbaar Ministerie, reeds na het uitbrengen van het ambtsbericht wordt genotificeerd. Indien het onderzoek van de AIVD naar de betrokken persoon na deze datum voortduurt, zal immers vanaf dat moment opnieuw een notificatietermijn dienen te gaan lopen. Het past in de lijn van deze wetsbepaling om eerder tot notificatie over te gaan als de AIVD eerder zelf geen beletsel zag om daartoe over te gaan. De notificatieplicht beoogt immers de burger (beter) in staat te stellen de aan hem toekomende grondrechten te effectueren.

De Commissie merkt overigens op dat zij niet heeft onderzocht in hoeverre de uitgebrachte ambtsberichten daadwerkelijk zijn toegevoegd aan de strafdossiers en daarmee ter kennis zijn gekomen aan de betrokken personen. Zij acht dit evenmin van belang aangezien bepalend is of er een ambtsbericht is uitgebracht. Dat de betrokken personen hiervan kennis hebben kunnen nemen, is verdisconteerd in de afweging die hieraan vooraf is gegaan. De informatie die in de ambtsberichten is opgenomen, blijft vrijgegeven en kan niet met terugwerkende kracht weer als geheim worden aangemerkt.

3.3.2 Heroverwogen uitstelbesluit naar aanleiding van eerste toezichtsrapport

De Commissie heeft in haar eerste toezichtsrapport melding gemaakt van een notificatiebesluit waarbij naar het oordeel van de Commissie niet op goede gronden een beroep is gedaan op een uitstelgrond in de zin van artikel 53, eerste lid, sub a, Wiv 2002. Zij heeft aanbevolen dit besluit te heroverwegen.¹⁴

De Commissie stelt vast dat de AIVD bij de heroverweging wederom heeft besloten tot uitstel van de notificatieplicht. De Commissie is van oordeel dat uit het heroverwogen notificatiebesluit onvoldoende blijkt waarom de gegevens betreffende de betrokken persoon dan wel de organisatie nog relevant zijn voor het nog lopende onderzoek waarnaar de AIVD in de motivering verwijst. De Commissie heeft begrepen dat naar aanleiding van een informatieverzoek van de Commissie hieromtrent de AIVD het desbetreffende notificatiebesluit nogmaals zal heroverwegen.

3.4 *Traceerbaarheid*

De Commissie constateert dat de AIVD in de loop van 2010 het traceringsbeleid conform de aanbeveling van de Commissie heeft aangepast. Vanaf dat moment verricht de AIVD naast de GBA en de eigen systemen, tevens een naslag bij de Belastingdienst en de RID van de laatstbekende woonplaats van de betrokken persoon.

In een specifiek notificatiebesluit constateert de Commissie dat de AIVD navraag heeft gedaan bij een bepaalde RID maar dat gelet op recentere informatie een naslag bij een andere RID aangewezen was. De AIVD heeft desgevraagd aan de Commissie aangegeven dat deze navraag wel verricht had moeten worden. De Commissie constateert dat alsnog navraag is

¹⁴ Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 24 inzake de rechtmatigheid van de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD, *Kamerstukken II 2009/10*, 29 924, nr. 49 (bijlage), paragraaf 3.4, beschikbaar op www.ctivd.nl.

verricht bij de correcte RID maar dat dit geen gegevens heeft opgeleverd over de mogelijke verblijfplaats van de betrokken persoon.

3.5 *De facto notificatie*

De Commissie constateert dat de AIVD ten aanzien van een bepaalde uitoefening van de af luisterbevoegdheid tot de conclusie is gekomen dat geen notificatieverslag behoeft te worden uitgebracht omdat de betrokken personen langs andere weg reeds op de hoogte zijn geraakt van de toepassing van bijzondere bevoegdheden jegens hen. De AIVD overweegt dat de ratio van de notificatieplicht is om de betrokken persoon op de hoogte te stellen van een inbreuk op diens privacy. Indien de betrokken persoon al op de hoogte is van deze inbreuk zal het uitbrengen van een notificatieverslag geen toegevoegde waarde meer hebben.

De Commissie merkt op dat indien een betrokken persoon wordt genotificeerd in het notificatieverslag ingevolge het derde lid van artikel 34 Wiv 2002 uitsluitend de volgende gegevens worden opgenomen.

- a. gegevens betreffende de identiteit van de betrokken persoon;
- b. een aanduiding van de bijzondere bevoegdheid als bedoeld in het eerste lid die ten aanzien van de betrokken persoon is uitgeoefend;
- c. de persoon of instantie die voor de uitoefening van de bijzondere bevoegdheid toestemming, machtiging dan wel last heeft verleend;
- d. de datum waarop voor de bevoegdheidsuitoefening toestemming, machtiging dan wel last is verleend;
- e. de periode gedurende welke de bevoegdheidsuitoefening heeft plaatsgevonden en, indien de uitoefening van de bevoegdheid betrekking had op het binnentreden van een woning zonder toestemming van de bewoner, een aanduiding van de woning waarin is binnengetreten.

De Commissie stelt vast dat de betrokken personen uit de reeds voorhanden zijnde informatie de eerste drie punten expliciet of impliciet kunnen afleiden. Op welke datum toestemming, machtiging dan wel een last is verleend en de periode gedurende welke de bevoegdheidsuitoefening heeft plaatsgevonden, is niet kenbaar voor de betrokken personen.

De Commissie is van oordeel dat slechts kan worden afgezien van het uitbrengen van een notificatieverslag indien op een andere formele wijze alle elementen die normaliter in een notificatieverslag worden opgenomen aan de betrokken persoon schriftelijk kenbaar zijn gemaakt.

Overigens merkt de Commissie op dat in het kader van het strafrecht eveneens een notificatieplicht geldt. Op grond van artikel 126aa, eerste en vierde lid, Wetboek van Strafvordering (Sv) kan notificatie van de verdachte achterwege blijven indien de verdachte op grond van de processen-verbaal en andere voorwerpen die bij de processtukken zijn gevoegd of door melding in de processtukken op de hoogte is gekomen van het feit dat jegens hem een bijzondere opsporingsbevoegdheid is toegepast. De Commissie wijst er in de eerste plaats op dat deze wettelijke uitzonderingsgrond om af te zien van notificatie in het geheel ontbreekt in de Wiv 2002. Daarnaast constateert de Commissie dat artikel 126aa Sv beoogt om controle op de opsporingsbevoegdheden mogelijk te maken en dat aldus uit de processtukken ook moet blijken op grond van welke gegevens tot de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid is besloten en of de uitvoering daarvan aan de wettelijke vereisten voldoet. Daartoe zal veelal het schriftelijke bevel tot toepassing van de

opsporingsbevoegdheid worden gevoegd.¹⁵ In de overige gevallen die niet vallen onder artikel 126aa Sv geldt in strafvordering op basis van artikel 126bb Sv een notificatieplicht, bijvoorbeeld ook jegens de niet-vervolgde verdachte jegens wie een bijzondere opsporingsbevoegdheid is uitgeoefend. De notificatieplicht geldt in het laatste geval ook indien de betrokkene reeds bekend is met de uitoefening van de bevoegdheden.¹⁶

4 Conclusies en aanbevelingen

- 4.1** De Commissie constateert dat in de onderzoeksperiode niemand is genotificeerd. Vermeldenswaardig is evenwel dat de Commissie voor de afronding van het toezichtsrapport ervan op de hoogte is gebracht dat begin 2013 aan negen personen per aangetekende post een notificatieverslag is uitgereikt. In een drietal andere gevallen constateert de Commissie dat de AIVD aanvankelijk de mogelijkheid van een persoonlijke overhandiging van het notificatieverslag door een medewerker van de AIVD heeft overwogen. De Commissie stelt vast dat het uitgangspunt is om het notificatieverslag aan de betrokken persoon per aangetekende post te doen toekomen. Dit laat onverlet dat het de AIVD vrij staat om in voorkomende gevallen voor een persoonlijke benadering te kiezen. Hierbij kan aan de betrokken persoon bijvoorbeeld worden aangeboden om het notificatieverslag desgewenst in een nader gesprek mondeling toe te lichten, waarbij uiteraard de noodzakelijke geheimhouding in acht zal moeten worden genomen. De Commissie constateert dat de AIVD na het opstellen van het onderhavige toezichtsrapport heeft besloten om ook in deze drie gevallen het notificatieverslag per aangetekende post te versturen. Zij constateert dat in de drie gevallen die hangende deze besluitvorming waren aangehouden inmiddels ook het notificatieverslag aan de betrokken personen is verstuurd. (paragraaf 2.1)
- 4.2** De Commissie is van oordeel dat het feit dat een bijzondere bevoegdheid geen daadwerkelijke opbrengst heeft, niet bepalend is voor de beantwoording van de vraag of er sprake was van een inbreuk op de privacy. De Commissie is van oordeel dat indien bijvoorbeeld een tap "aangesloten" is geweest of een kenmerk in Sigint-selectie is gezet, een notificatieonderzoek is aangewezen. Zij wijst erop dat ook bij afwezigheid van enige opbrengst de bijzondere bevoegdheid is "uitgeoefend" zoals gesteld in artikel 34, eerste lid, Wiv 2002. (paragraaf 2.1)
- 4.3** De Commissie constateert dat in voorkomende gevallen door de AIVD informeel navraag is gedaan bij de provider van getapte telefoonnummers. De Commissie is van oordeel dat de Wiv 2002 niet voorziet in de mogelijkheid tot het doen van een dergelijk informeel verzoek. De Commissie acht artikel 17 Wiv 2002 hiervoor evenmin een toegestane wettelijke grondslag. De wetgever heeft weliswaar opgemerkt dat in uitzonderlijke gevallen artikel 17 Wiv 2002 kan worden gebruikt om op basis van vrijwilligheid telefonieverkeersgegevens op te vragen bij een telecomprovider maar de Commissie is van oordeel dat een dergelijke handelwijze zich niet verhoudt met de ratio van de wet waarin inbreukmakende bevoegdheden met de nodige rechtswaarborgen zijn omkleed. De wet voorziet in een specifieke wettelijke bepaling in de bevoegdheid tot het opvragen van abonneegegevens

¹⁵ C.P.M. Cleiren en M.J.M. Verpalen, *Tekst & Commentaar: Strafvordering*, Deventer: Kluwer 2011, artikel 126aa, aantekening 5 en 6.

¹⁶ Idem, artikel 126bb, aantekening 3.

(artikel 29 Wiv 2002). In het onderhavige geval bestaat weliswaar geen medewerkingsverplichting voor de telecomprovider maar de Commissie acht dit niet bepalend bij de beoordeling of een dergelijke navraag is toegestaan. Zij is van oordeel dat de AIVD ten behoeve van het verrichten van een notificatieonderzoek niet de bevoegdheid heeft om middels een informeel verzoek dan wel langs de lijn van artikel 17 Wiv 2002 informatie op te vragen op een wijze waarin is voorzien in een bijzondere bevoegdheid. (paragraaf 2.2)

- 4.4 De Commissie is van oordeel dat de Wiv 2002 geen mogelijkheid biedt tot het verzoeken van een naslag aan een buitenlandse collegadienst ten behoeve van een notificatieonderzoek aangezien hierbij zonder wettelijke basis door de AIVD gegevens worden verstrekt, te weten gegevens van de te notificeren persoon. Artikel 36, eerste lid, onder d, Wiv 2002 vereist dat de gegevensverstrekking plaatsvindt in het kader van een goede taakuitvoering. Het uitvoeren van de notificatieplicht vindt niet plaats in het belang van de nationale veiligheid in het kader van de uitvoering van de wettelijke taken van de AIVD zoals beschreven in artikel 6 van de Wiv 2002. Artikel 59 Wiv 2002 acht de Commissie evenmin van toepassing aangezien de gegevensverstrekking niet plaatsvindt in het belang van de betrokken collegadienst maar in het belang van de AIVD.¹⁷ Ten aanzien van het doen van een dergelijk verzoek tot naslag op basis van artikel 17 Wiv 2002 verwijst de Commissie naar haar overweging daaromtrent in paragraaf 2.2. Zij is van oordeel dat aangezien de Wiv 2002 voorschrijft op welke wijze gegevensverstrekking aan buitenlandse collegadiensten dient te geschieden en aldus sprake is van een *lex specialis*, het verzoeken van een naslag op basis van de algemene bevoegdheid neergelegd in artikel 17 Wiv 2002 niet mogelijk is. (paragraaf 2.3)
- 4.5 De Commissie is van oordeel dat indien de betrokkene naar het buitenland is verhuisd met opgave van een adres in het buitenland en er slechts korte tijd is verstreken de AIVD ervan uit mag gaan dat het opgegeven adres het correcte adres is. Een nadere zoekslag in het buitenland acht de Commissie in deze gevallen niet noodzakelijk. Het aangetekend verzenden van de notificatiebrief is in deze situatie ook een voldoende waarborg tegen het uitreiken van de notificatiebrief aan de verkeerde persoon. (paragraaf 2.3)
- 4.6 De Commissie is van oordeel dat de AIVD in een drietal gevallen niet adequaat heeft gemotiveerd dat sprake is van een afstelgrond in de zin van artikel 34, zevende lid, Wiv 2002. De Commissie is van oordeel dat de AIVD in twee gevallen ten onrechte heeft besloten tot afstel van de notificatie. De Commissie beveelt aan om de notificatiebesluiten in de voornoemde gevallen te heroverwegen. (paragraaf 3.2)
- 4.7 De Commissie constateert dat in een specifiek onderzoek van de AIVD geruime tijd geleden verschillende ambtsberichten zijn uitgebracht aan het Openbaar Ministerie. Zij stelt vast dat in meerdere van deze ambtsberichten expliciet ter sprake is gekomen dat de betrokken personen het doelwit zijn geweest van de toepassing van notificeerbare bijzondere bevoegdheden door de AIVD. De Commissie constateert dat veel van de betrokken personen nog steeds in onderzoek zijn bij de AIVD of dit

¹⁷ Voor een nadere uitwerking van het kader voor het verstrekken van gegevens aan buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zie het toezichtsrapport van de CTIVD nr. 22a inzake de samenwerking van de AIVD met buitenlandse inlichtingen- en/of veiligheidsdiensten, *Kamerstukken II* 2009/10, 29 924, nr. 39 (bijlage), paragraaf 7.1, beschikbaar op www.ctivd.nl.

recent nog zijn geweest. De AIVD besluit om deze reden tot uitstel van de notificatieplicht. De Commissie acht het aangewezen dat in die gevallen niet wordt gewacht totdat de wettelijke termijn van vijf jaar is verstreken met het uitbrengen van een notificatieverslag maar dat, met inachtneming van de strafvorderlijke belangen van het Openbaar Ministerie, reeds na het uitbrengen van het ambtsbericht wordt genotificeerd. Indien het onderzoek van de AIVD naar de betrokken persoon na deze datum voortduurt, zal immers vanaf dat moment opnieuw een notificatietermijn dienen te gaan lopen. De Commissie merkt op dat de wet een onderzoeksverplichting na vijf jaar voorschrijft. Voor deze termijn heeft de wetgever indertijd gekozen omdat binnen die termijn notificatie in het algemeen niet mogelijk is in verband met het actueel kennisniveau en om de daarmee samenhangende bestuurlijke lasten te verminderen. Het past in de lijn van deze wetsbepaling om eerder tot notificatie over te gaan als de AIVD eerder zelf geen beletsel zag om daartoe over te gaan. De notificatieplicht beoogt immers de burger (beter) in staat te stellen de aan hem toekomende grondrechten te effectueren. (paragraaf 3.3.1)

- 4.8 De Commissie stelt vast dat de AIVD bij de heroverweging van een notificatiebesluit wederom heeft besloten tot uitstel van de notificatieplicht. De Commissie is van oordeel dat uit het heroverwogen notificatiebesluit onvoldoende blijkt waarom de gegevens betreffende de betrokken persoon dan wel de organisatie nog relevant zijn voor het nog lopende onderzoek waarnaar de AIVD in de motivering van het heroverwogen notificatiebesluit verwijst. De Commissie heeft begrepen dat de AIVD het desbetreffende notificatiebesluit nogmaals zal heroverwegen. (paragraaf 3.3.2)
- 4.9 De Commissie is van oordeel dat slechts kan worden afgezien van het uitbrengen van een notificatieverslag indien op een andere formele wijze alle elementen die normaliter in een notificatieverslag worden opgenomen aan de betrokken persoon schriftelijk kenbaar zijn gemaakt. (paragraaf 3.5)

